dr hab. Anna Ryłko-Kurpiewska, prof. UG
Instytut Mediów, Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Gdański
Nauki społeczne, nauki o komunikacji społecznej i mediach

Gdynia 23.11.2024 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Hensoldt-Fydy
pt. *Mediolingwistyczne aspekty w konstruowaniu przekazu w mediach społecznościowych*
napisanej pod kierunkiem dr hab. Marcina Szewczyka, prof. WSIiZ
wykonana na zlecenie Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Komunikacji Społecznej i Mediach Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie

1. Ogólna ocena rozprawy według wymogów stawianych pracom doktorskim

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Magdaleny Hensoldt-Fydy pt. *Mediolingwistyczne aspekty w konstruowaniu przekazu w mediach społecznościowych* ma szerokie walory poznawcze i sytuuje się w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Praca ma charakter interdyscyplinarny, co stanowi jej niewątpliwy walor ze względu na podejmowaną problematykę i specyfikę samej dyscypliny. Za szczególną zaletę rozprawy uważam uwzględnienie w badaniach perspektywy pragmalingwistycznej, która stanowi istotną podbudowę dla badań medioznawczych i jest zdecydowanie zbyt rzadko wykorzystywana w dyskursie naukowym dotyczącym komunikacji w mediach. Sytuacja ta dotyczy szczególnie badania mediów społecznościowych, które ze względu na swą postulowaną interakcyjność, specyfikę komunikacji oraz aspekt społeczny wymagają badania różnych kontekstów medialnego przekazu.

2. Problematyka, cele, hipotezy badawcze i metodologia

Głównym celem pracy, który zaznacza Autorka już we wstępie rozprawy,jest „zbadanie, w jaki sposób mediolingwistyczne aspekty wpływają na kształtowanie przekazów w mediach społecznościowych, a także w jaki sposób przekładają się one na zaangażowanie celebrytów

w tworzenie treści oraz na utrzymanie uwagi i zaangażowania odbiorców w proces komunikacji" (por. s. 19). Natomiast podstawowym pytaniem badawczym jest: „w jaki sposób mediolingwistyczne aspekty komunikacji językowej, takie jak hybrydalny status języka, wielokodowość treści, ekonomizacja form wypowiedzi, specyfika ortograficzno-interpunkcyjna, kreatywne kompletacje językowe, gra językowa oraz wartościowe wymuszanie, wpływają na zaangażowanie użytkowników w przekazy komunikacyjne na platformie Facebook?" (por. s. 19). Główne pytanie badawcze wspiera w rozprawie 6 pytań szczegółowych, odpowiadających postawionym hipotezom. Wśród nichwiodącą jest hipoteza dotycząca mediolingwistycznych aspektów komunikacji językowej, które odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu przekazów na platformie Facebook (por. s. 20).

Jako metodę analizy Autorka wybiera badania ilościowe i jakościowe, wykorzystując podejście frekwencyjno-tematyczne. Sposób doboru metod, a także kolejność ich uwzględnienia (badania ilościowe, wsparte analizą danych zastanych, wskazujące częstotliwość występowania zjawiska torują drogę analizie jakościowej wskazującej na skutki komunikacji) jest adekwatny do przedmiotu badań i wartościowy, a sama analiza wyjątkowo szczegółowa. Dodatkową wartością pracy i szczególnie wartą podkreślenia jest zaprojektowane przez Kandydatkę do stopnia doktora narzędzie badawcze i wskazanie klucza kategoryzacyjnego.

3. Struktura pracy

Dysertacja Pani mgr Magdaleny Hensoldt-Fydy liczy 311 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, wykazów tabel i wykresów, obszernej liczącej 274 źródła bibliografii oraz zamieszonego na końcu streszczenia. Kompozycja pracy jest logiczna i przejrzysta. Rozprawa składa się z części teoretycznej i empirycznej, gdzie trzy pierwsze rozdziały ukazują stan wiedzy na temat komunikacji internetowej ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki komunikowania w mediach społecznościowych oraz możliwości i zakresu pragmalingwistycznej oceny komunikatów.

W pierwszej kolejności (inaczej niż zasugerowano to we wstępie, co wynika zapewne z zasadnych zmian w strukturze pracy) przedstawiona zostaje specyfika mediów społecznościowych i komunikacji w Internecie, co łączy się ze wskazaniem adekwatnego dla dalszych rozważań aparatu pojęciowego, typologii i ewolucji zjawiska (por. definicje

Internetu, mediów społecznościowych) oraz cech poszczególnych mediów społecznościowych. Charakterystyka wybranych mediów i kontekstów ich funkcjonowania przedstawiona zostaje na szerokim tle: uwarunkowań społecznych, relacji międzyludzkich, politycznych, biznesowych, rozrywki kultury, komunikacji, edukacji, co obfituje w dostrzeganie zagrożeń i kontrowersji.

Następnie ukazane są definicje języka (również informacji, technologii informacyjnej, typy komunikacji internetowej), które stanowią wprowadzenie do zaprezentowania mediolingwistycznych aspektów komunikacji. Ostatni rozdział części teoretycznej dotyczy pragmatycznej oceny komunikatów w mediach społecznościowych, których podstawą są teorie Johna Langshawa Austina, Johna Searle'a, Herberta Paula Grice'a i Gregory'ego Batesona.

Rozważania przedstawione w części teoretycznej stanowią podwaliny do badań własnych, których celem jest ustalenie „czy mediolingwistyczne aspekty kształtowania przekazów w mediach społecznościowych są istotne z punktu widzenia skutecznej komunikacji oraz wpływu, jaki ma ta komunikacja na odbiorców" (por. s. 22). W rozdziale czwartym Autorka przedstawia analizę mediów społecznościowych w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem Facebooka jako platformy wiodącej, a w rozdziale piątym założenia metodologiczne badań własnych oraz analizę zawartości mediów na przykładzie Facebooka, co odpowiada wiodącemu w pracy pytaniu o mediolingwistyczne aspekty komunikacji językowej. Wywód uwzględnia również zmiany w strategiach komunikacyjnych wybranych celebrytów oraz influencerów. Wartościową częścią rozważań jest też wskazanie perspektyw badawczych odnoszących się do: (1) elementów komunikacji, które wpływają na ewolucję języka, (2) sposobu, w jaki użytkownicy identyfikują się z różnymi grupami społecznymi i kulturowymi (por. s. 247), (3) konieczności pogłębiania badań nad hybrydalnością języka i jego wpływu na globalną komunikację oraz (4) roli wartościowego wymuszania w kontekście zmieniających się norm społecznych i kulturowych (por. s. 272). Ostatnie z tych spostrzeżeń, ze względu na niezwykły potencjał, oceniam jako bardzo interesujące pole do eksploracji w kolejnych publikacjach.

4. Wartość naukowa i merytoryczna rozprawy, merytoryczna ocena warsztatu badawczego

Praca Kandydatki do stopnia doktora, jak już zauważono, jest istotna poznawczo, aktualna i wartościowa. Walorem dysertacji jest wybór metodologii wywodzącej się z badań pragmalingwistycznych, które niekiedy ze względu na swą hermetyczność, mogą stanowić wyzwanie dla osób niebędących językoznawcami. Tym bardziej należy docenić wkład pracy Autorki, która podejmując się niełatwego zadania, starała się zaadaptować metody badawcze na grunt dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach. Zgromadzony na potrzeby pracy materiał jest wystarczająco obszerny i satysfakcjonujący w odniesieniu do podejmowanej problematyki. Cel rozprawy został zrealizowany. Zarówno hipoteza główna, jak i hipotezy szczegółowe zostały prawidłowo zweryfikowane, choć szkoda, że Autorka nie pokusiła się o wprowadzenie zestawienia tabelarycznego, co uczyniłoby wnioskowanie dotyczące hipotez bardziej przejrzystym.

Przechodząc do wniosków szczegółowych należy zauważyć, że w rozważaniach starała się Autorka korzystać z licznych źródeł literaturowych, szeroko definiując adekwatny do pracy aparat pojęciowy uwzględniający też etymologię. Warte podkreślenia jest, że w refleksji znalazły się nie tylko klasyczne teorie, ale aktualne badania dotyczące wpływu technologii cyfrowych na język i interakcje, co służy ukazaniu dynamiki zjawiska. Walorem jest również przedstawienie wybranych, a przy tym kluczowych aspektów komunikacji: hybrydalności języka, wielokodowości, ekonomizacji treści, specyfiki ortograficzno-interpunkcyjnej, kompletacji językowej, gry językowej oraz wartościowego wymuszania. Te ostatnie uznać należy za nowatorskie i szczególnie istotne z punktu widzenia analizy aktów mowy nacechowanych perswazyjnie, co stanowi interesującą perspektywę do kolejnych badań.

Rozdziały badawcze, co również należy docenić przedstawiają zarówno badania własne Autorki (por. analizy wskazane w rozdziale piątym, czy wnioski dotyczące wykorzystania algorytmów Google w wyszukiwaniu Facebooka, co zostaje opatrzone komentarzem dotyczącym specyfiki punktacji przyjętej przez wyszukiwarkę), a także wnioski pochodzące z analizy danych zastanych. Ta korelacja różnych ustaleń świadczy o chęci pogłębiania rozważań i dociekliwości naukowej Autorki. Zasadne jest również, że badania ilościowe służą wyodrębnieniu przedmiotu badań dla efektywnego oddania zjawiska oraz stanowią solidną podstawę do badań jakościowych – analizy frekwencyjno-tematycznej ukazującej szereg wartościowych spostrzeżeń (por. m.in. uwagę dotyczącą języka w mediach społecznościowych, który nastawiony jest na łatwość komunikacji i ulega nieustannym przekształceniom, zauważanie, w jaki sposób wywoływanie emocjonalnego zaangażowania

odbiorców służy aprobacie przekazu nadawcy, dostrzeżenie, że przygotowanie wypowiedzi niejednokrotnie łączy się ze stworzeniem dla odbiorcy dogodnej komunikacyjnie przestrzeni, w którą może wpisać istotny dla siebie kontekst społeczny).

Wskazując na zalety pracy, nie można jednak nie dostrzec zauważalnych szczególnie w części teoretycznej mankamentów. Przykładem może być sposób prowadzenia wywodu, który niejednokrotnie obfituje w powtórzenia, niekiedy dokładne i następujące po sobie (por. s. 119-120, gdzie Autorka stwierdza, że komunikację w mediach społecznościowych od komunikacji w świecie rzeczywistym odróżnia sposób doboru słów przez interlokutorów). Można uznać, że Badaczka popełnia tu „grzech" młodych naukowców, którzy w trosce o jakość wywodu przytaczają zbyt duże partie tekstu, a unikając syntezy niekiedy gubią się gąszczu odwołań i dygresji, czyniących dyskurs niezrozumiałym lub kłopotliwym pod względem znaczenia. Dobrze widać to we fragmencie na s. 119, gdzie Pisząca stwierdza „Spośród charakterystycznych wypowiedzeń występujących w mediach społecznościowych (nacechowanych pejoratywnie) wymienia się między innymi: pouczenia, sugestie, żądania, groźby, instrukcje, zalecenia. Zazwyczaj nacechowane są one impresywnie (dotyczy to przede wszystkim działań reklamowych, coachingowych, handlowych, poradnikowych), ich zadaniem jest wpłynięcie na odbiorcę". Trzeba tu zauważyć, że fragment dodany w nawiasie odnosi się do zupełnie innego zjawiska, impresywność bowiem może stanowić cechę wielu różnych wypowiedzi, z czego wskazywane „pouczenia, sugestie, żądania, groźby, instrukcje, zalecenia" nie dotyczą np. reklamy w znaczeniu bezpośrednim ze względu na pośredni charakter reklamy jako aktu mowy.

Wśród innych potknięć Autorki wymienić należy błędy redakcyjne: por. m.in. użycie rodzaju (akcentuje *dwie podejścia terminologiczne* zamiast dwa podejścia terminologiczne – s. 24), użycie pierwszej osoby zamiast trzeciej przy wskazaniu cytatu z Herberta Paula Grice'a (fragm. *Piszę o niej w następujący sposób* – s. 24), potknięcia składniowo-logiczne (por. fragm. „W ciągu ostatnich kilku lat Zoom, Microsoft Teams i Google Meet stały się dominującymi narzędziami do spotkań online, z każdym z nich zdobywającym znaczący udział w rynku dzięki unikalnym cechom i funkcjonalnościom..."), błędy składniowo – stylistyczne („W rozdziale drugim to system komunikacji opartym" zamiast „W rozdziale drugim to system komunikacji odnoszący się" – s. 67), literówki („maksy" zamiast „maksymy" – s. 196, „Obserwujący ów" zamiast „obserwujących" – s. 226), zapis ortograficzny (niekonsekwentne stosowanie formy Internet małą i wielką literą – por. s. 25 i 53). Tego typu usterek jest w pracy więcej, choć trzeba dodać, że są one bardziej widoczne

w pierwszej części rozprawy. Sytuacja ta być może wynika z chęci wiernego przywoływania źródeł, co może skutkować potknięciami gramatycznymi lub redakcyjnymi. Wniosek ten mogą potwierdzać rozważania przedstawione w rozdziałach badawczych, gdzie Autorka wskazuje własne ustalenia, tak jakby uważniej przyglądała się treściom, które formułuje bardziej samodzielnie. Do tej samodzielności redakcji i wyciągania własnych wniosków z lektury literatury przedmiotu zachęcam Panią mgr Magdaleny Hensoldt-Fydę, bo wierzę że drzemie w niej duży potencjał naukowy, co udowodniła wybierając i uzasadniając perspektywę badawczą oraz przedstawiając własne badania.

5. Wnioski końcowe

Podsumowując i biorąc pod uwagę walory pracy, a także uwzględniając drobne niedociągnięcia związane z opracowaniem tekstu można stwierdzić, że dysertacja pt. *Mediolingwistyczne aspekty w konstruowaniu przekazu w mediach społecznościowych*, wpisując się w obszar nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach, odpowiada wymaganiom stawianym pracom doktorskim oraz spełnia kryteria określone w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595; z późn. zm.). Dodać należy też, że rozprawa wnosi wkład w rozwój badań nad ewolucją języka w przestrzeni cyfrowej, co zauważa też sama Autorka.

Mając na uwadze powyższe **wnioskuje o dopuszczenie Pani mgr Magdaleny Hensoldt –Fydy do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.**

Anna Rytko-Kacprzak